Kronika dvodnevnog znanstvenog skupa

„Mostir svete Marije na Glavi Otoka“
Pet i pol stoljeća duhovnosti, povijesti, kulture i umjetnosti
(druga pol. XV. stoljeća – 2018.)

Tijekom dva dana, 31. srpnja i 1. kolovoza 2018. godine, u samostanu svete Marije u Glavotoku održan je znanstveni skup *„Mostir svete Marije na Glavi Otoka“* s podnaslovom *Pet i pol stoljeća duhovnosti, povijesti, kulture i umjetnosti (druga pol. XV. stoljeća – 2018.)*.

Znanstveni skup o samostanu sv. Marije franjevaca trećoredaca glagoljaša u Glavotoku na otoku Krku zamišljen je i organiziran u zajednici Provincije franjevaca trećoredaca glagoljaša i njezina samostana svete Marije na Glavotoku sa Staroslavenskim institutom u Zagrebu i Znanstvenim centrom izvrsnosti za hrvatsko glagoljaštvo, Katoličkim bogoslovnim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i njegovom Katedrom crkvene povijesti te Povijesnim društvom otoka Krka.

Inicijalna ideja za ovakvim skupom potekla je od glavotočkog gvardijana fra Ante Garića, TOR.

U sklopu organizacije skupa formirana su tri odbora: Počasni, Znanstveni i Organizacijski. U Počasni odbor imenovani su fra Ivo Martinović, TOR, provincijski ministar, fra Anto Garić, TOR, glavotočki gvardijan, mons. dr. sc. Ivica Petanjak, OFMCap, krčki biskup, mons. izv. prof. dr. sc. Franjo Velčić, generalni vikar Krčke biskupije, dr. sc. Vida Vukoja, ravnateljica Staroslavenskoga instituta u Zagrebu, prof. dr. sc. fra Mario Cifrak, OFM, dekan Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, prof. dr. sc. Milan Mihaljević, voditelj Znanstvenoga centra izvrsnosti za hrvatsko glagoljaštvo pri Staroslavenskom institutu u Zagrebu, dr. Milan Radić, predsjednik Povijesnoga društva otoka Krka, i Darijo Vasilić, gradonačelnik Grada Krka. U Znanstveni odbor skupa ušli su prof. dr. sc. fra Petar Bašić, TOR, doc. dr. sc. Ana Biočić, dr. sc. Ivan Botica, izv. prof. dr. sc. Marijan Bradanović, doc. dr. sc. Tomislav Galović, doc. dr. sc. Vinko Kovačić, prof. dr. sc. Milan Mihaljević, doc. dr. sc. fra Daniel Patafta, OFM, izv. prof. dr. sc. Slavko Slišković, OP, i dr. sc. Vida Vukoja, dok su Organizacijski odbor skupa činili dr. sc. Ivan Bo-

Sudionici skupa u Glavotoku

tica, doc. dr. sc. Tomislav Galović, fra Anto Garić, TOR, fra Mirko Mišković, TOR, fra Ivan Paponja, TOR, i izv. prof. dr. sc. Slavko Slišković, OP.

Otvaranju skupa nazočili su brojni gosti i prijatelji samostana, dok su pozdravne riječi uputili glavotočki gvardijan fra Anto Garić, pročelnik Katedre crkvene povijesti na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu izv. prof. dr. sc. Slavko Slišković OP, provincijal Hrvatske dominikanske provincije, predsjednik Povijesnog društva otoka Krka dr. Milan Radić, ravnateljica Staroslavenskog instituta u Zagrebu dr. sc. Vida Vukoja, gradonačelnik Grada Krka prof. Darijo Vasilić i načelnik Općine Malinska-Dubašnica Robert Anton Kraljić. Provincijal franjevaca trećoredaca glagoljaša mnogopoštovani o. fra Ivo Martinović istaknuo je da su ovaj skup i proslava znak „kontinuiteta, prisutnosti, života bogatog vjerom i kulturom". Preuzvišeni mons. dr. sc. Ivica Petanjak, OFMCap, krčki biskup, rekao je da je glavotočki samostan bio mjesto na kojem su stoljećima, sve do danas, molitva, duhovnost i intelektualni rad bili povezani s radom na samostanskom posjedu i sa spremnošću na pastoralnu pomoć u samostanskoj okolini, dok je uzoriti kardinal Vinko Puljić, vrhbosanski nadbiskup, izrazio želju da znanstveni skup i proslava budu braći Provincije prilika za jačanje u vlastitim korijenima, u njihovu prvotnom identitetu i poslanju.

Na skupu je prvog dana bilo više od sedamdeset sudionika i gostiju, od referenata preko braće iz Provincije franjevaca trećoredaca glagoljaša, milosrdnih sestara Sv. Križa, svećenika Krčke biskupije i drugih gostiju. Otvorenju skupa prisustvovali su umirovljeni krčki biskup Valter Župan i veleposlanik Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici Neven Pelicarić.

Uvodni dio skupa moderirali su fra Mirko Mišković, TOR, i doc. dr. sc. Tomislav Galović.

Prečasni o. dr. sc. fra Nicholas Polichnowski, TOR, generalni ministar koji je doputovao iz Rima u Glavotok, skupu se pridružio sutradan te je tada izrekao svoj govor. Prije toga provincijal o. Martinović obratio se generalnom ministru riječima: „Vi svojom nazočnošću i sudjelovanjem na ovom susretu izražavate posebno poštovanje prema našoj provinciji za sve što su naša braća ovdje činila u raznim oblicima svoga djelovanja tijekom pet i pol stoljeća i za sve što čine danas, služeći Gospodinu i Crkvi." Potom je generalni ministar srdačno pozdravio sve sudionike

znanstvenog skupa te prenio čestitke braće iz uprave Reda istakavši kako u povijesti hrvatskih franjevaca trećoredaca vidi djelovanje Duha Svetoga koje nema granica.

U tome pogledu vrijedi svakako spomenuti da je hrvatska provincija franjevaca trećoredaca glagoljaša samostalno živjela i djelovala više od stoljeća i pol prije nego što se godine 1602. sjedinila s provincijama u Italiji odnosno prije pravnog ujedinjenja redovnika franjevaca trećoredaca glagoljaša u Dalmaciji i Istri s drugim franjevcima trećoredcima povezanim s generalnom upravom u sv. Kuzmi i Damjanu u Rimu kao pravi red s pravim redom.

Prvoga dana, 31. srpnja (od 10 do 14 sati) održano je dvanaest izlaganja o različitim temama iz povijesti samostana i redovničkoga života te djelovanja pojedinaca u njemu. Opće uvodno izlaganje „*Mostir svete Marije na Glavi Otoka*: početci i prva desetljeća glavotočkog samostana“ održao je doc. dr. sc. Tomislav Galović s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, predsjednik Organizacijskoga odbora ovoga skupa.

Nakon kraće stanke slijedila su izlaganja mr. sc. fra Zvonimira Brusača, TOR („Sličnosti *Klimantovićevih konstitucija* iz 1492. i *Pravila* Samostanskoga trećeg reda sv. Franje /*Generalia Statuta*/ iz 1549. godine“) i red. prof. u m. Emina Armana s Muzičke akademije u Sveučilišta u Zagrebu („Zagubljene orgulje Glavotoka“) koji je ujedno pročitao kraće izlaganje dr. sc. fra Izaka Špralje, TOR („Glagoljaško pjevanje franjevaca trećoredaca glagoljaša u samostanu svete Marije na Glavi Otoka i na otoku Krku“) koji je bio spriječen osobno prisustvovati skupu.

U drugom dijelu prvoga dana skupa izlaganja su bila usmjerena ka povijesnim i redovničkim temama. Tako je dr. sc. Ivan Botica sa Staroslavenskog instituta u Zagrebu referirao o „Običaju posinovljenja u franjevaca trećoredaca glagoljaša sa svojim samostanima u Glavotoku, Portu i Krku“, doc. dr. sc. Anton Bozanić o „Pastoralnoj aktivnost trećoredaca u Glavotoku“, izv. prof. dr. sc. Franjo Velčić o „Samostanu i franjevaca na Glavotoku tijekom Drugoga svjetskog rata“, a prof. s. Marija Stela (Ružica) Filipović o „Milosrdnim sestrama Sv. Križa i franjevcima trećoredcima na Krku“.

Filološki dio skupa svojim su radovima tematizirali dr. sc. Jozo Vela sa Staroslavenskog instituta u Zagrebu („Dubašljanski fragment brevi-

jara"), dr. sc. Luka Špoljarić s Odsjeka za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu („Anonimni *Govor u ime kneza Ivana Frankapana* /1462./: nepoznati primjer humanističkog govorništva u službi hrvatskih velikaša") i doc. dr. sc. Vinko Kovačić s Odsjeka za talijanistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu („Jezične osobine isprava vezanih za Glavotok na talijanskom jeziku /15. – 16. st./"), dok je dipl. ing. Juraj Mužina iznio saznanja o samostanskom gospodarstvu u prvoj pol. 19. stoljeća („»Datja« i »Prijatja« *Mostira svete Marije na Glavotoku* u *leto* 1842./1843. – *vina nemaju, faši imaju*").

Drugoga dana, 1. kolovoza, od 9 do 14 sati održano je ukupno jedanaest izlaganja koja su obuhvatila područja povijesti arhitekture te kulturnu i umjetničku baštinu samostana, dok su dva predavanja bila usmjerena na suvremenu službu gostoprimstva, posebno iskustva samostana u Glavotoku u duhovnom turizmu.

Tako su izlagali dipl. povj. umj. i viši stručni savjetnik konzervator Damir Sabalić iz Rijeke („Crkva i samostan sv. Marije na Glavotoku – reinterpretacija građevnog razvoja"), izv. prof. dr. sc. Marijan Bradanović s Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, čije je poslano izlaganje pročitao doc. dr. sc. Tomislav Galović („O mogućem izgledu pročelja glavotočke crkve, njegovim graditeljima i klesarima"), prof. dr. sc. Nina Kudiš s Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci („Triptih na glavnom oltaru crkve Bezgrešnog začeća u Glavotoku: autor, narudžba i *fortuna critica*") i dipl. ing. arh. Branko Orbanić („Tradicijski materijali i tehnike u zaštiti spomenika kulture").

Zasebnu tematsku sekciju činila su tri predavanja o glavotočkom knjižnom blagu. Tako je provincijski knjižničar i arhivar fra Joso Živković, TOR, govorio o „Knjižnici samostana sv. Marije na Glavotoku", a dipl. graf. ing. Velimir Mikac o „Preventivnoj zaštiti knjižne/arhivske građe iz knjižnice samostana sv. Marije na Glavotoku". Zbog spriječenosti prof. Tea Radića, višeg lektora na Odsjeku za klasičnu filologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, njegovo je izlaganje pod naslovom „Što su čitali franjevci trećoredci na Krku u 18. i 19. stoljeću: klasični grčki i rimski autori" pročitao doc. dr. sc. Vinko Kovačić.

Predavanja u završnoj sekciji održali su tajnica Društva prijatelja glagoljice Mirna Lipovac („Dragutin Antun Parčić – znameniti hrvatski fra-

njevac trećoredac glagoljaš i njegova čvrsta veza s Glavotokom“) i prof. dr. sc. Darko Žubrinić, predsjednik Društva prijatelja glagoljice („Parčićev Hrvatsko-talijanski rječnik iz godine 1901.“), dok je prof. dr. sc. Ivica Raguž, dekan Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta u Đakovu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, referirao „O svetoj dokolici spram turističkoga duha današnjega čovjeka“, a župnik u Kloštru Podravskom fra Ivan Široki, TOR, nekoć glavotočki gvardijan, o „Duhovnom turizmu na Glavotoku“.

Unutar popodnevnog rada prvog dana skupa dio je sudionika obišao arhiv, knjižnicu i muzej samostana franjevaca trećoredaca u Portu kod Malinske, a drugog je dana bio organiziran posjet obiteljskoj vinariji Katunar Estate Winery u Vrbniku.

Rad su skupa sumirali i zaključili u ime organizatora dr. sc. Ivan Botica i doc. dr. sc. Tomislav Galović te glavotočki gvardijan fra Anto Garić, TOR, i provincijski ministar fra Ivo Martinović, TOR.

Znanstveni skup novčano i organizacijski podržali su Provincija franjevaca trećoredaca glagoljaša i samostan sv. Marije u Glavotoku, Povijesno društvo otoka Krka, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, Grad Krk, Filatelističko društvo Krk, Katunar Estate Winery – Vrbnik i Arvalis j. d. o. o. – Zagreb (*Krčki val*).

Nakon okončanja znanstvenog dijela, znanstveno i vjersko okupljanje u Glavotoku završeno je euharistijskim slavljem na Porcijunkulu – blagdan Blažene Djevice Marije Anđeoske, 2. kolovoza, u 18.30 sati, kojem je predsjedao kardinal Vinko Puljić, vrhbosanski nadbiskup, u koncelebraciji s biskupom Petanjkom, generalnim ministrom Polichnowskim, provincijalom Martinovićem, gvardijanom Garićem te dvadeset i trojicom svećenika.

U svojoj homiliji kardinal je posebno naglasio kako „obilježavati jubilej znači postati svjestan svojih korijena, svog identiteta u ovom konkretnom vremenu u kojem živimo“. Odnosno: „Mi ne razumijemo poruku o oprostu od vremenitih kazni za grijehe jer smo izgubili osjećaj za sveto i osjećaj za grijeh. (…) Čovjek se ne zna kajati za grijeh. Ako se ne može kajati, ne može niti doživjeti radost svetoga.“ Aktualnu pak problematiku izrekao je riječima: „Ljudi odlaze jer nisu prepoznali ljepotu Božjeg dara, ljepote prirode i zemlje u koju nas je Bog postavio, jer se

nisu naučili boriti, jer se nisu naučili žrtvovati (…)" te pozivom svim nazočnim zaključio: „Ova gruda, ova vjera, ovaj narod! To je ono na čemu sam nikao, tu mi se valja boriti i za to se žrtvovati!"

Nakon svečane euharistije učinjen je blagoslov barki i brodica jer je Glavotok odvajkada bio i jest mjesto povezano s morem i pomorcima. U samostanskoj se crkvi i ispred nje te na mulu okupilo više od dvije stotine vjernika hodočasnika, među kojima i dvadesetak studenata doktoranada Francuske biblijske i arheološke škole u Jeruzalemu (École biblique et archéologique française de Jérusalem – EBAF) koji su bili u studijskom posjetu Hrvatskoj s njihovim kolegom fra Matejem Jovanovcem, franjevcem trećoredcem.

***

Spomenimo da vizualni identitet, tj. plakat i program znanstvenog skupa *„Mostir svete Marije na Glavi Otoka"* krasi jedna stara fotografija Glavotoka koju potpisuje fra Stanko Dujmović, TOR (1866. – 1940.) – *diletant fotograf*, a poznati hrvatski povjesničar Vjekoslav Klaić (1849. – 1928.) uvrstio je upravo tu fotografiju u svoju znamenitu knjigu *Krčki knezovi Frankapani* (1901., pretisak 1991.). Istu je fotografiju i Filatelističko društvo Krk stavilo na svoju prigodnu omotnicu s poštanskim žigom i time zabilježilo odražavanje ovog (prvog) znanstvenog skupa o samostanu sv. Marije franjevaca trećoredaca glagoljaša u Glavotoku, a koju je osobno predstavio predsjednik Filatelističkog društva Krk Damir Crnčić.

U povodu znanstvenoga skupa i ovog visokoga jubileja izrađen je prigodni keramički suvenir s logom samostana (glagoljskim slovima „S" i „G"), a svi izlagači su na dar dobili nedavno objavljenu monografiju *Krčka kulturna baština* koju autorski potpisuju dr. A. Bozanić, dr. T. Galović i prof. I. Žic.

Tijekom pak trajanja skupa zalaganjem i organizacijom fra Mirka Mišković prigodno su bili izloženi original hrvatskog prvotiska – *Misal po zakonu Rimskog dvora* iz 1483. godine, potom hrvatska inkunabula *Spovid općena* (Senj, 1496.), a od glagoljičkih rukopisa *Ivančićev zbornik* iz 14./15. stoljeća, latinički *Red i zakon sestara dominikanki* iz 1345. godine te talijanski prijevod isprave Ivana VII. Frankapana iz 1480. koja svjedoči o po-

četcima glavotočkog samostana. Također je u dvorani koja je za ovu zgodu posebno preuređena za potrebe održavanja skupa bila postavljena prigodna izložba fotografija fra Stanka Dujmovića koju je priredio Damir Sabalić iz Rijeke. Svi sudionici i gosti skupa mogli su vidjeti i restaurirani veliki arak papira s glagoljskim tekstom himne „Vsa lipa jesi, o Marije" i gregorijanskim neumama, koji je upravo u Glavotoku izradio Dragutin A. Parčić, a nedugo prije održavanja znanstvenog skupa restaurirao ga je dipl. graf. ing. Velimir Mikac, konzervator restaurator. Također, za ovu je priliku restaurirana i uokvirena velika platnena karta s prikazom samostanskih posjeda.

Zaključno možemo reći da Glavotok – uz Porat i Krk kao franjevačke trećoredske samostane na otoku Krku – zauzima iznimno važno mjesto u cjelokupnoj trećoredskoj redovničkoj te uopće hrvatskoj crkvenoj i općoj povijesti. Ovim skupom i zbornikom radova koji će uslijediti kao rezultat njegova dvodnevnoga rada znanstveno-stručno je predstavljena i revalorizirana baština i tradicija ovoga časnog samostana i redovničke zajednice koja tu neprekinuto baštini pet i pol stoljeća duhovnosti, povijesti, kulture i umjetnosti (druga pol. XV. stoljeća – 2018.) te svečano proslavljena Porcijunkula – blagdan Blažene Djevice Marije Anđeoske koji se u Glavotoku stoljećima svečano slavio i slavi.

Ivan BOTICA, Tomislav GALOVIĆ i fra Mirko MIŠKOVIĆ